



www.dereta.rs

Biblioteka
„dereta vam predstavlja...”

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Hendrik Groen
POGINGEN IETS VAN HET LEVEN TE MAKEN.
HET GEHEIME DAGBOEK VAN HENDRIK GROEN,
83 1/4 JAAR

HENDRIK HRUN

POKUŠAJ DA SE NEŠTO NAPRAVI OD ŽIVOTA.

Tajni dnevnik Hendrika Hruna,

STAROG 83 GODINE I 3 MESECA

Prevod

Slobodan Damnjanović

Beograd
2016.
DERETA

Utorak, 1. januar

Prođe još jedna godina, a ja i dalje ne volim starce. Ne volim njihove hodalice, ne volim njihovo nerazumno nestrpljenje, njihovu beskonačnu kuknjavu, čaj i biskvite, njihove žalbe.

A ja? Ja imam osamdeset i tri godine.

Sreda, 2. januar

Svuda unaokolo raširio se oblak šećera u prahu. Gospođa Smit je krpom htela da očisti površinu stola i zato je tanjir pun kolača od jabuka stavila na stolicu.

Utom je došla gospođa Fourthajzen i svoju enormno veliku zadnjicu parkirala na kolače.

Tek kad je gospođa Smit digla galamu, kad se uputila u potragu za izgubljenim tanjirom, neko se dosetio da proveri i donje delove gospođe Fourthajzen. Kad je ustala, njena cvetna pozadina bila je ukrašena tragovima kolača.

„Jabuke se odlično slažu sa dezenom vaše haljine”, rekao je Efert, a ja umalo da se ugušim od smeha.

Ovaj briljantni početak nove godine mogao je da stvori opšte veselje, ali je doveo do zanovetanja i mlaćenja prazne slame o tome

ko je kriv za ovaj udes sa kolačima, i to je trajalo čitavih četrdeset i pet minuta. A ja? Svi odreda su me kritikovali što se smejem jednoj tako tužnoj situaciji. I šta sam uradio? Promumlao sam kako mi je žao.

Umesto da se još glasnije nasmejem, ja sam skrušeno priznao krivicu i zamolio za oprostaj.

A zašto? Pa zato što sam ja, Hendrikus Herardus Hrun, jedan civilizovan i uljudan tip, čovek uctiv i spreman da uvek priskoči u pomoć. I to ne zato što stvarno imam te osobine nego zato što nemam petlju da postupim drukčije. Retko kažem ono što stvarno mislim. Obično idem linijom manjeg otpora. To je moja specijalnost – želja da se svima dopadnem. Moji roditelji su to predvideli nazvavši me Hendrik, ime za slabića.

To će me, ako se nastavi, dovesti do depresije. I zato sam odlučio da svetu pružim sliku pravog Hendrika Hruna. I zbog toga ću u ovom dnevniku pisati samo ono što stvarno mislim. Neka svet vidi ko sam bio i šta sam stvarno mislio o njemu, šta je mislio i osećao tokom jedne godine žitelj staračkog doma iz Severnog Amsterdama.

Istina, mogu umreti pre nego što ta godina prođe. Zato ću zamoliti svog prijatelja Eferta Dajkera da u tom slučaju nad mojim odrom pročita nekoliko stranica iz tog dnevnika. A u maloj kapeli krematorijuma Horizont tada će se iznad mog nepomičnog tela zaoriti hrapavi Efertov glas, a tužni skup će imati priliku da zadovolji svoju radoznalost i čuje neke odvratne pasuse iz mog dnevnika.

Ipak, jedna me stvar brine: šta ako Efert umre pre mene?

To neće biti pošteno sa njegove strane, ja bolujem od više bolesti i imam više izraslina od njega. Na pravog prijatelja možeš se uvek osloniti. O tome ću morati da razgovaram sa njim.

Četvrtak, 3. januar

Efert je oduševljen, ali nije u stanju da mi garantuje da će živeti duže od mene. Ima i neke nedoumice. Na prvom mestu, posle čitanja odabranih odlomaka moraće da potraži drugo mesto za život. Na drugom je stanje njegove veštačke vilice izazvano udarcem Fermeterenovog bilijarskog štapa. Pošto na desnom oku ima kataraktu, Fermeterenu je, dok igra bilijar, potrebna pomoć. Efert, uvek spreman da pomogne, stao je iza njega i davao mu uputstva. I pritom mu je nos bio u ravni sa štapom. „Malo levo, sad malo niže...” I pre nego što je dovršio, Fermeteren je potegao štap i zadnjim, debljim delom tresnuo ga posred veštačkih zuba. Pogodak!

Sad Efert liči na mališana kome su ispali mlečni zubi, pa čeka Zubić vilu. Kad počne da šušketi, teško je shvatiti šta hoće da kaže. Ipak, pre govora nad mojim odrom, moraće da popravi zube. Samo, na popravku će morati da se čeka. Stručnjak za proteze je, čini se, ispao iz igre. Dvesta hiljada godišnje, prelepa medicinska sestra, svake godine tri puta na Havaje, pa ipak je popustio sa živcima. Kako je to moguće? Možda su godine zavirivanja u tuđe rđavo oprane proteze učinile svoje, pa je, blago rečeno, izbačen iz ravnoteže.

Novogodišnje krofne koje smo dobili u Odaji za razgovore, sigurno su kupljene u radnji za sirotinju. Juče sam iz kurtoazije stavio jednu u usta – i dvadeset minuta se borio sa njom. Najзад sam se dosetio i sagnuo ispod stola da ko bajagi zavežem pertlu, a u stvari sam poslednji komad stavio u čarapu.

Nije ni čudo što su gotovo sve besplatne krofne ostale netaknute. U normalnim okolnostima nestale bi dok kažeš piksla!

U Odaji za razgovore, smeštenoj u prizemlju, kafa se obično služi u pola jedanaest. Ako zakasniš dva minuta, prisutni stanari počnu naglašeno da gledaju u svoje satove. Kao da mogu i da urade

nešto drugo. Isto važi i za čaj koji se služi u tri sata i petnaest minuta po podne.

Jedno od najzbuđljivijih pitanja glasi: koju vrstu biskvita će danas služiti uz čaj? I uz kafu, naravno. I juče i danas to su bile ostarele krofne. Zato što nama ne pada na pamet da bacamo hranu. Radije ćemo se udaviti nego ih baciti.

Petak, 4. januar

Juče sam se prošetao do cvećare da kupim lukovice za rasad. Zahvaljujući njima moći ću za nedelju dana, kad zumbul počne da cveta, da kažem kao sam dogurao do još jednog proleća.

U većini prostorija ovog staračkog doma sve do aprila drže božićnu dekoraciju. A pored njih ocvale primule i sanseverije koje broje svoje poslednje dane, isto kao i žitelji ovog doma. „Pa čik neka ih neko baci!”

Ako je zadatak prirode da u ljudski život unese makar malo radosti, onda je sasvim sigurno da ona, bar kad je u pitanju soba holandskog penzionera, taj zadatak nije obavila. Stanje sobnih biljaka u takvoj sobi obično je odraz duševnog stanja čoveka koji se o njima brine. I jedno i drugo čekaju svoj tužni i neminovni kraj. Pošto nemaju šta da rade, ili su izuzetno zaboravni, ostareli stanari ovih soba svoje biljke često zalivaju po nekoliko puta na dan. Na duži rok takvu brigu ne može nijedna biljka da preživi, nijedna, pa čak ni sanseverija koja traži češće zalivanje.

Gospođa Fiser me je pozvala na čaj, i to sutra po podne. Trebalo je da taj poziv odbijem, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog mirisa koji se širi njenom sobom. Ali nisam. Rekao sam da ću rado svratiti do nje. I dođe to popodne. Bogo moj! Kakav sam slabić i budala. U trenutku nisam bio u stanju da smislim dobar izgovor, pa sad moram da podnosim beskonačno trabunjanje i kolač nalik

na osušeni sunder. Zamislite, pozvala me je na koh. Kako uspeva da najsočniji kolač pretvori u osušeni karton? E, to ne mogu da shvatim. Treba ti tri šolje čaja da bar malo smekšaš tu neobičnu vrstu koha. Sledeći put skupiću hrabrosti i odbiti njenu ponudu. Ja počinjem novi život.

Taj novi život traži besprekorno očišćene cipele. Neću valjda u kaljavim da krenem u njega. Same cipele sređene su i ulepšane relativno brzo. Ali je skidanje imalina sa manžetni trajalo mnogo duže. Ipak, one su sad bile blistave i lepe, skoro kao nove. Mislim, cipele. Što se manžetni tiče, od njih sam digao ruke. Nema načina da ih očistim.

Neko će u čuđenju podići obrve i upitati: „Kako uvek uspevate da vam krajevi rukava od košulje budu tako prljavi, gospodine Hrun?”

A život se ovde sastoji od *nikad* i *uvek*. Jednog dana se kaže „kako se hrana *nikad* ne služi na vreme i kako je *uvek* vrela”, a drugog „kako *uvek* stiže prerano i *nikad* nije dovoljno vruća”.

Jednom prilikom pokušao sam da nekim ljudima ukažem na protivrečnost njihovog tvrđenja, ali njima logika nije bila jača strana.

„Ah, gospodine Hrune, vi *uvek* imate nešto da kažete. *Nikad* vam nije dosta.”

Subota, 5. januar

Sinoć je opet došlo do nereda u trpezariji. Na jelovniku je bio indonežanski pirinač. Većina staraca i starica u ovom domu, pristalice su teorije zavere. Opet neko hoće da ih prevari i naturi im inostranu hranu. Kad su sredinom šezdesetih godina u Holandiju stigli špageti, naišli su na opšti otpor i neprihvatanje. Špageti se

prosto nisu uklapali u sedmični jelovnik: ponedjeljkom žutenica; utorkom karfiol i ovsena kaša; seckano meso, sredom; pasulj četvrtkom; petkom riba; čorba subotom i nedeljom pečenje. Ako se Uprava odluči na rizik, pa u stilu „kud puklo da puklo” četvrtkom za večeru posluži hamburger, onda se do kraja sedmice jedu samo najjeftinije splačine.

Nismo veliki ljubitelji inostrane kuhinje. Obično nam na početku sedmice pokažu jelovnik, sa tri jela, pa smo u stanju da se odlučimo za jedno od njih. Ali ponekad dođe do greške. Sinoć, iz nepoznatih razloga nije bilo mogućnosti izbora, pa je na meniju bio samo – indonežanski pirinač. Došlo je do zbrke i pometnje. Sigurno kuvar nešto muti.

Izbor je dakle bio: prženi pirinač ili pirinač prženi. Oni na dijete dobili su hleb.

Talas nezadovoljstva i gneva! Gospođa Houhstraten fan Dam, koja zahteva da joj se prilikom obraćanja navedu puno ime i prezime, pojela je samo ostatke prženog jajeta, Fan Helder je odgurnuo tanjir sa pirinčem i pojeo punu teglu kiselih krastavaca, a debeli Baker je zahtevao da mu donesu i neki sos uz pirinač.

Efert, moj drugar, koji se povremeno umori od sopstvenog kulinarskog umeća, pa jede sa nama, ponudio je prisutnima čili sos. „Hoćete li malo kečapa preko pirinča?”

I pri tom je na licu imao izraz potpune nevinosti. Gospođa De Prajker je prihvatila ljubaznu ponudu i preko indonežanskog pirinča prelila meksikanski sos. Joj, kako se samo zakašljala. Iz usta joj je ispala proteza, a dok su je izvodili iz trpezarije, gotovo se ugušila od kašlja, a sos i pirinač koji nije stigla da proguta samo su kao vodoskok prskali oko nje. A Efert – ništa. Sagnuo se i dohvatio njenu protezu i, kao da je Pepeljulina cipela, svima u prostoriji nudio da je probaju. Kad se osoblje, tačnije upravitelj trpezarije, pobunilo zbog takvog ponašanja, Efert je počeo da besni i goduje.

Zapretio je da će otići u inspekciju i kazati kako se u hrani mogu naći stare i korišćene proteze.

Pre večere sa gospođom Fiser, popio sam čaj. Razgovor sa njom bio je bljutaviji od čaja. Kazao sam joj da mi je doktor zabranio sve vrste kolača. „Ali zašto?“, htela je da zna. Odgovorio sam kako imam vrlo visok šećer u krvi: negde između 20 i 25. To sam rekao kao iz topa, bez razmišljanja, a ona je zaključila da se vrlo odgovorno odnosim prema svom zdravlju. Ipak, naterala me je da pojedem tri kolača „za slučaj da se nivo šećera smanji“. A kolači? Oni su završili u akvarijumu.

Nedelja, 6. januar

Moja bešika je svakim danom u sve gorem stanju. Bele gaće su odlična podloga za žute pruge. Za ovu situaciju mnogo bi više odgovarale žute gaće. Grozim se pomisli da osoblje u vešeraju vidi moje gaće u ovom stanju. Zato sam odlučio da pre nego što gaće pošaljem na pranje, noktima izgrebem najveće mrlje. Recimo da se to zove pretpranje. Kad ne bih ništa slao u vešernicu, to bi izazvalo veliku sumnju. „Vi svakako menjate donji veš, gospodine Hrone?“, upitala bi me debela žena iz vešernice. A šta bih mogao da joj odgovorim. Verovatno samo: „Ne, draga debela damo. Ove gaće su mi se tako dobro zalepile za dupe da sam odlučio da ih ne skidam do smrtnog časa.“

Bio je to naporan dan. Telo se koleba, a iz svakog zgloba čuje se škripa i krckanje. Propadanju ništa ne može da stane na put. U najboljem slučaju, postoje dani kad se neki bolovi primire i povuku na tren, ali opšte poboljšanje nije na vidiku. I nikad neće ni biti. Kosa se nikad neće vratiti (bar ne na glavu, pojavljuju se nove dlake, ali one sad rastu samo iz nosa i ušiju). Arterije se neće pročistiti. Izrasline i bradavice i dalje će se pojavljivati na koži, a

bešika će i dalje curiti. Sad smo na jednosmernoj ulici koja vodi pravo u grob. Nikad više nećemo biti mladi – ni dan, ni sat, ni minut.

Gle, kako samo cvilim i kukumavčim. Pravi matori slinavko! Ako me ovo raspoloženje ne pusti, pravo mesto za mene biće Odaja za razgovore. Tamo su cviljenje i kukanje uvek na dnevnom redu. Ne prođe ni pola sata a da neko ne razveze priču o bolovima i tegobama.

Vidim da sam upao u mračno raspoloženje. Od čoveka se traži da uživa u svojim poznim godinama, ali je to ponekad đavolski teško ostvariti.

Vreme je za šetnju. Pa nedeljno popodne je! A posle šetnje pravo u toalet, pa onda čašica rakije. A možda i da svratim kod Eferta. Njegove ludorije često na mene deluju lekovito. Povrate mi volju za životom.

Ponedeljak, 7. januar

Izgleda da je juče pokrenuta istraga povodom naglog uginuća riba iz akvarijuma na trećem spratu. Pored beživotnih ribljih tela, nađene su i prilične količine mrva od kolača.

Mislim da to i nije bila moja najpametnija zamisao – da osušeni koh gospođe Fiser bacim u akvarijum sa ribicama. Ako ona sazna da su se ribe prejele njenog koha, onda će sve ukazivati na mene. Bolje je da zato unapred pripremim svoju odbranu. Svratio sam kod bivšeg pravnika, Eferta Dajkera, i zatražio stručni savet. On je ekspert za sitne laži i marifetluke.

U ovom domu za kućne ljubimce, osim za ribe i ptice, nema mesta – i to samo ako nisu veće od 20 cm. To je kućni red, takva su pravila. Za slučaj da nekom padne na pamet da u starački dom unese ajkulu ili beloglavog orla.

Ovakva politika izvor je velike tuge za sve stanare „kuće zalazećeg sunca” koji su sa sobom hteli da dovedu psa ili mačku. Pravila su pravila i važe za sve kuće i mace – bilo da su sedatirane, kljakave ili samo što nisu krepale. Ne, gospođo! To što je vaš mačak jedino stvorenje koje vi volite i koje voli vas, nimalo ne utiče na čitavu stvar. Pravila su pravila i mi ne možemo praviti izuzetke. „Da, da, ja razumem da on uvek spava na simsu, i da nikad ne ulazi u sobu. Ali, ako vama danas dozvolimo da uvedete mačka, sutra će neko tražiti da uvede dansku dogu, koja spava na simsu. Ili čak i ljubičastog krokodila.”

Gospođa Brinkman je držala rekord – uspela je nedeljama da skriva svog jazavičara ispod lavaboa pre nego što su je otkrili. Ipak, neko ju je izdao. Proći rat i sve njegove teškoće – a svi smo to u mladosti doživeli – pa ipak biti toliko bezdušan, pa prijaviti jedno kuće! I umesto da podlog izdajnika namaže smolom i oblepi perjem, Uprava je naredila da se jadno pseto izbací iz doma i deportuje u običnu kafileriju. I tamo je tužno zavijajući provelo još dva dana dok mu siroto pseće srce nije prepuklo od bola. I gde je bilo to Društvo za zaštitu životinja? U času kad je bilo najpotrebnije!

Uprava je dala sve od sebe da gospođa Brinkman ne sazna šta se zapravo dogodilo sa njenom ubogom kućom. Kad je gospođa Brinkman konačno saznala istinu i sela u tramvaj kojim je otišla do kafilerije, njen pas je već bio dva metra ispod zemlje. Tražila je da se leš njenog psa ekshumira i da se, kad kucne njen čas, sahrani zajedno sa njom, ali je odbijena. Saopštili su joj da je „to protiv pravila”.

Sutra moram kod doktora.

Utorak, 8. januar

Na oglasnoj tabli smeštenoj pored lifta, jutros je osvanulo sledeće obaveštenje:

U akvarijumu na trećem spratu pronađene su mrvice od nekog kolača. Ribe koje su ih pojele uginule su. Molimo svakog ko zna nešto više o ovom nemilom događaju da o tome što je moguće pre obavesti gospođu De Rous, šeficu za treći sprat.

Diskrecija zagarantovana.

U jedanaest sati otišao sam kod gospođe De Rous. Kakva ironija! Ta žena koja u prezimenu ima reč „ruža” u stvari je trebalo da se preziva – Kopriva! Pa i to je suviše blag izraz za nju. To je u stvari prava pravcata svadljiva džaftara.

Ali, da skratim priču. Kazao sam joj kako imam neke informacije pogodne da rasvetle čitavu stvar sa ribicama i kolačem. Objasnio sam joj da mi je bilo neprijatno da odbijem kartonske kolače gospođe Fiser, i da sam tanjir sa njima ostavio na stočiću na trećem spratu, ubeđen da će neki od stanara umeti da ceni taj gest nepoznatog darodavca. Nažalost, shvatio sam da je moj velikodušni poklon završio u akvarijumu i da je tanjir na kome su bili kolači nestao bez traga.

De Rousova me je slušala ne skrivajući svoje nepoverenje. Zašto nisam pojeo te kolače? Zašto baš na treći sprat? Može li neko da potvrdi moju priču?

Zamolio sam je da nikom ne govori o mojoj tajni. Kazala je da će videti šta može da učini po tom pitanju.

Onda je postavila pitanje kako je gospođa Fiser mogla da napravi taj kolač kad je kuvanje i pečenje po sobama strogo zabranjeno. Požurio sam da joj objasnim kako to nije bio domaći, već kupovni kolač, ali bilo je kasno – tajna zlokobnog kolača već je izašla

iz kutije. Izgubiću prijateljstvo gospođe Fiser, što i nije neka šteta, ali će se nepoverenje i sumnjičavost, koji već vladaju u ovoj kući, rasplamsati do neviđenih razmera, a ogovaranju neće biti kraja.

Danas sam bio kod doktora, ali ga nisam zatekao. Doktor se razboleo. Ako se ne oporavi do ponedeljka, dobiće zamenu. Ako je nešto hitno, doći će lekar iz suparničkog doma. Ovde ima ljudi koji bi pre umrli nego što bi svoju ostarelu telesinu poverili „tom šarlatanu iz Kuće sutona”. Drugi pak čim prdnu, zovu Hitnu pomoć. Što se mene tiče, sasvim mi je svejedno od kog lekara ću čuti tužnu istinu o nepopravljivom stanju svoga tela.

Sreda, 9. januar

Moram priznati da me je događaj sa ribama donekle uzdrmao. Slučaj sa čajem kod gospođe Fiser, spojen sa mojim oslabelim živcima, skoro me je dotukao. Pola prepodneva proveo sam na klozetskoj šolji, čitajući štivo koje sam doneo iz Odaje za razgovore.

Ta prostorija zove se Odaja za razgovore, ali bi joj više priličilo ime „Prostorija za Te-Te” ili „Soba za tri T” – to jest soba za to-rokanje, tračarenje i tupljenje. Neki u njoj provode po čitav dan.

Efert se nakratko zaustavio i kroz vrata toaleta mi dojavio da u domu vlada atmosfera opšte sumnje i da svako svakog vidi kao potencijalnog ubicu jadnih riba. Moje odsustvo izazvalo je veliku sumnju. Upitao sam Eferta može li da pusti glas o tome da me dijareja sprečava da izađem iz toaleta, pa da to bude moj alibi. U stanju sam samo da otvorim vrata od sobe i bar donekle provetrim svoju sobu. Obično sam u stanju da podnesem sopstveni smrad, ali ovog puta je to bilo nemoguće – samom se sebi gadim, i u metaforičnom, i u doslovnom smislu.

Kad smo već kod svežeg vazduha, morao bih bar nakratko da izađem iz kuće. Posle čitavog dana provedenog na suvom dvopeku i leku protiv dijareje, mislim da je ipak došao čas da se usudim i izađem na svež vazduh. Da izađem i vidim da li su se pojavile visibabe, prvi vesnici proleća. Bar tako kažu novine i kalendar prirode. Ako pored visibabe nađem i kozju bradu i ljubičice, znaću da je proleće stvarno došlo u naš deo sveta. Nažalost, za neke od ovih biljaka nisam siguran da znam kako stvarno izgledaju.

Priroda je požurila za čitavih šest sedmica. Ali još uvek je hladno, što je loš znak za ptice selice.

Četvrtak, 10. januar

Starački dom ima lep vrt. Ali on je iz nekog nepoznatog razloga stalno zaključan. Zimi niko ne može da uđe u njega. Valjda zarad našeg dobra. Uprava zna šta je dobro za njene stanare, i zna to bolje od njih samih.

Dakle, ako ti treba svež vazduh, onda se prošetaj po kvartu, na vrt zaboravi. Prošetaj se pored ružnih zgrada, zidanih šezdesetih godina prošlog veka. Pored travnjaka pretvorenih u smetlište. Čovek se pita zašto ti čistači ulica uopšte dobijaju svoju platu, kad mora da gazi po gomilama konzervi, starih novina i praznih kutija od cigareta. Ljudi koji su nekad ovde živeli odavno su se preselili u lepše kvartove Amsterdama. Ostali su samo oni koji nisu imali kud da odu. A u prazne stanove uselile su se turske, marokanske i zapadnoindijske porodice. Kakva vesela mešavina kultura!

Obim mog kretanja obuhvata po 500 metara sa svake strane doma i odmaranje na klupi postavljenoj na sredini tog puta. Svet se stalno smanjuje. Za mene on se proteže po jedan kilometar na svakoj od četiri strane sveta.

Efert je došao u posetu. Masakr nad ribama u njemu je proizveo ogromnu radost i želju da načini novi podvig te vrste. Hoće da pokrene drugu ofanzivu na ribe, ovog puta pomoću ružičastog fondana. Misli da će to imati dramatičniji efekat u akvarijumu. Juče je gradskim autobusom otišao u samoposlugu pet kilometara udaljenu od našeg doma, i tamo nabavio potrebnu municiju. Da je kolače kupio u našoj prodavnici, možda bi ga zapamtili – i njega i robu koju je pazario. I sada je te kolače sakrio u svoj orman. Upitao sam ga da li su oni tako na sigurnom. Šta ako ih neko otkrije. „Ovo je slobodna zemlja”, odgovorio je. „Zar u svom domu ne mogu da sakrijem sve što mi padne na pamet?”

Subota, 12. januar

Upravnica doma, gospođa Stelvahen – o kojoj ću kasnije imati dosta toga da kažem – obnarodovala je nove mere za uštedu energije: termostati u sobama ne smeju biti postavljeni na više od 23 stepena. Ako je starcima hladno, neka se toplije obuku, glasila je njena poruka. Ovde je, pored ostalih živih, i jedna stara Indonežanka, koja svoj termostat uvek namešta na 27 stepeni. Svuda je rasporedila bokale sa vodom, i tako značajno povećala vlažnost vazduha u sobi. Njene tropske biljke prosto bujaju. Još uvek ne postoji ukaz kojim se ograničava maksimalna veličina sobne biljke, ali sam ubeđen da naša savesna gospođa Stelvahen radi na tome.

Ona je uvek prijateljski raspoložena, uvek spremna da svakog sasluša i ohrabri, ali ispod te fasade krije se ogromna količina samoljublja i volje za moć. Ima četrdeset i dve godine, i već godinu i po dana obavlja posao upravnika doma. Ali to joj nije dovoljno. Ona vreba priliku da se grubo ili ulizički, bahato ili ponizno – zavisno od okolnosti i osoblja sa kojim ima posla – popne na lestvici

vlasti i dočepa nekog višeg položaja. Posmatram je otkako je došla, više od godinu dana ona je predmet moje radoznalosti i pažnje.

U tom poslu imam izuzetno vrednog i obaveštenog doušnika. To je njena sekretarica – gospođa Apelboum. Anja Apelboum je bila sekretarica i poslednjeg direktora, gospodina Lemera. On je dvadeset i tri godine vodio ovaj dom, a onda je zbog nekakve integracije bio prinuđen da ode u prevremenu penziju. Anji je do penzije ostalo još dve godine, svoju novu šeficu ne voli i ne dozvoljava joj da ispadne pametnija od nje. Anja i dalje ima pristup važnim i poverljivim dokumentima. Pre nekoliko godina živeli smo vrata do vrata i, kad je postala svesna nevolje u koju sam zapao, odlučila je da me poštedi odlaska u dom za beskućnike i dovela me. O ovome ću možda drugom prilikom napisati još neku reč.

Četvrtkom ujutru često sa Anjom pijem kafu u njenoj kancelariji. Četvrtak je dan kada Stelvahenova sastanči sa drugim upravnicima, većnicima i načelnicima okruga. Njen sledeći cilj na lestvici moći jeste upravo mesto načelnika okruga. U to mesto ona polaže svoje nade i snagu.

Zato je četvrtak pre podne prilika za slobodno ogovaranje. „Umeš li da čuvaš tajnu?” To je prvo Anjino pitanje. A kad sam potvrdno klimnuo glavom, ona mi je, detalj po detalj, izložila sve mahinacije i lukavstva gospođe Stelvahen. U tom pogledu imamo solidan dosije o njoj.

Nedelja, 13. januar

Sinoć je Efert u akvarijum na drugom spratu bacio šest ružičastih kolačića od fondana. I ribice su se prejele do smrti. Nađene su kako izvrnute na leđa plivaju između mrvica nepojedenog fondana. Nastala je opšta ludnica.

Efert je posle večere rekao da mora u toalet, a onda se stepenicama popeo na drugi sprat i, oprezno se osvrćući oko sebe, prišao akvarijumu i u njega ubacio mrvice fondana koje je dotle skrivao u džepu od sakoa. Plastičnu ambalažu bacio je u korpu za smeće. To nije suviše bistar način da se otarasi dokaznog materijala, ali je ovog puta imao sreće: čistačica je ubrzo naišla i ne sluteći ništa, u času dok su ribice još bile žive, sa ostalim smećem pokupila i plastični omot od kolača-riboubica.

Akvarijum se nalazi na relativno mračnom mestu u hodniku, tako da tokom večeri niko nije primetio šta se u njemu događa. Operacija nije bila lišena rizika. Da je uhvaćen na delu, morao bi da se seli. Ubeđen sam da mu to ne bi teško palo i da ga je baš briga hoće li ga uhvatiti ili će njegovo delo ostati neotkriveno. Ipak, kad god se nađe u škripcu, on je u stanju da laže, da se kune i prene- maže kako to, za šta ga optužuju, nema nikakve veze sa njim i da on to nikad ne samo što nije nego ne bi ni učinio. „Ni za sve na svetu, kunem se. Takva su pravila igre”, govorio je. Njegova životna mudrost je sledeća: zabavi se dok možeš, uživaj u životu. Ništa ne treba uzimati ozbiljno, ničemu ne pridavati preveliku važnost. Zavidim mu. Ali i učim od njega. I što da ne? Zar se ne kaže – „Čovek se uči dok je živ”?

Što se ovog drugog događaja sa ribicama tiče, ja sam čitave prošle večeri bio napet, takoreći u grču. Efert me je unapred obavestio o planiranom napadu da bih mogao da priprelim alibi za sebe. A to nije bilo tako lako i jednostavno. Morao sam u Odaji za razgovore da visim i slušam razna naklapanja i senilne mudrolije dok i poslednji par, koji inače živi na mom spratu, nije ustao i otišao na spavanje. „Praviću vam društvo do sobe”, rekao sam, a gospodin i gospođa Jakobs samo su začuđeno pogledali u mene.

Zločin je obnarodovan u devet sati ujutru. Gospođa Brand- sma je, idući u crkvu, bacila pogled na akvarijum i umalo se nije onesvestila od prizora – ribice su sve do jedne plivale izvrnute na

leđa. Uprava je pokušala da čitavu stvar zataška i sakrije, ali uzalud. Gospođa Brandsma je, pre nego što je stvar prijavila dežurnoj sestri, svima istrtljala šta je videla na drugom spratu. „Prosto mi se kosa digla na glavi.” Moj prvi sused je ubrzo zakucao na vrata i rekao: „Nećete verovati šta sam upravo čuo.”

Dok sam silazio u trpezariju, unapred sam se radovao prizoru i galami koju ću tamo zateći.

Ponedeljak, 14. januar

Došlo je do jedne katastrofe, koja je potresla dom: gospođa Shrauder je, dok je čistila kavez, usisala njegovog jedinog stanovnika, svog omiljenog kanarinca. Odmah je skočila da ga spasava, ali ptičurak od toga nije imao velike vajde. Njoj je trebalo nekoliko minuta da drhtavim rukama otvori prokleti usisivač, i kad joj je to najzad pošlo za rukom, mogla je samo da utvrdi kako od njenog pernatog prijatelja nije ostalo baš mnogo. Naravno, ona je, čim je kanarinac prošao kroz cev usisivača, isključila mašinu, pa je tek onda „pristupila akciji spasavanja”. Uzalud! Njen mali ljubimac je još je nekoliko minuta mrdao nožicama i otvarao i zatvarao kljun, a onda je – jednom zauvek – ispustio svoju ptičju dušu. Shrauderova je neutešno plakala i pritom se ždrala, nemoćna da se izbori sa osećajem krivice.

Osoblje doma nije moglo ništa da učini, njegova jedina pomoć bio je savet da starica i kavez za pticu baci u kantu za otpatke, i to što pre. Ipak, kanarinac je ostao u drugom planu. U centru zanimanja bio je događaj sa ribicama, i svako je imao mišljenje o njemu. A pitajte ih šta misle o ratu u Siriji. Blenuće u vas otvorenih usta kao da ste tražili da vam objasne Teoriju ralativiteta. Gomila ribica koje, izvrnute na leđa, plivaju po površini, sto puta je gori prizor od autobusa punog žena i dece, raznetog eksplozijom pod-

metnute bombe. Pa to nije ovde, na drugom spratu – to je negde daleko, u nekoj udaljenoj i divljoj zemlji.

Ipak, ne treba biti licemer, i sam izuzetno uživam u skandalu sa ribama. Ne mogu se praviti da nije tako. Gnev koji se proširio ovdašnjom populacijom stvarno je veliki i impresivan. Idem u Odaju za razgovore da se naslađujem razgovorima o krepalim ribama i mudrostima izrečenim povodom ovog zločina.

Zima je konačno stigla. Na tlu nema snega, ali ima leda. Juče sam gledao ljude kako iz kuća izlaze sa čarapama navučenim preko cipela da se ne bi okliznuli.

Utorak, 15. januar

Evo ga najzad! Prvi sneg ove godine. To znači da niko ne izlazi i da svi prave zalihe neophodnih namirnica i slatkiša. Gorka starost ne može bez slatkih stvari. U našoj maloj prodavnici nije ostala nijedna kutija keksa, nijedna tabla čokolade. Ratno je vreme, zar ne?

Dobro je što smo mi jedini koji još pamtimo rat. Blago mladima. Uskoro više neće biti nikog ko će ih daviti pričama o nestašici, gladi, supi od kopriva, kilometrima pređenim radi nabavke tri-četiri polutrula krompira.

Konačni rezultat je sedam uginulih riba.

Juče je i policija dolazila. Dvojica uniformisanih pajkana su postavljali pitanja, mozgali, pa opet postavljali pitanja i – nisu došli do rešenja. Gde je ta efikasna policija o kojoj na televiziji svaki dan trube na sav glas? Ova dvojica pojma nemaju. Prvo su ispitali svaki ćošak akvarijuma. Kao da će u njemu pronaći neku živu ribicu i kao da će im ona otkriti ono što ih zanima.

„Da”, reče jedan. „Vidi se da su mrtve.”

„Možda uzrok uginuća nije kolač”, uključio se i drugi u istragu.

Stelvahenova je naredila da se ribice kao dokaz ostave u akvarijumu. Možda je očekivala forenzičara. Ko zna...

U svakom slučaju, policajci su ostavili utisak ljudi koji jedva čekaju da se otarase čitave stvari. Upraviteljka je tražila da se sprovede istraga, ali je mlađi pajkan kazao da to zahteva podnošenje krivične prijave protiv N. N. lica.

Može li se to uraditi ovde, na licu mesta? Ne, gospođa mora da zakaže sastanak u policijskoj stanici – ili lično, ili preko veb-sajta.

Dobro, a šta da se radi sa mrtvim ribama? Policajac je nagovestio korpu za otpatke. „Ali ih nemojte tamo držati suviše dugo. A možete da ih bacite i u klozetsku šolju.” Onda se učeni gospodin okrenuo na petama, dotakao vrh kape i rekao: „Laku noć, gospođo.” „Nečuveno! Ovo je prosto nečuveno. Zar se ovako postupa prema građanima?”

Baš je lepo gledati je kako nemoćno kipti od besa. Prijatno je ustanoviti kako se njena moć ne proteže izvan četiri zida ove institucije.

Sreda, 16. januar

Došao je Efert. Hteli smo da izbegnemo Odaju za razgovore i zato smo odlučili da neko vreme provedemo na snegu i čistom vazduhu. Pet minuta hoda, pet minuta odmora. Pred nama je ono što se ne može izbeći. Ne, nemojte se plašiti, nije to smrt. Za sada to su samo kolica, elektromobil ili auto za invalide. Kakav seksi izbor!

Pre nedelju dana, ispred srednje škole zaustavio se crveni auto za invalide, verovatno „pozajmljen” od babe, a u njemu dečak od svojih šesnaest-sedamnaest godina. Kola je upotrebio da u njima preveze školsku torbu svoje najlepše drugarice koja je biciklom išla za njim. Još nisam video momka koji se iz zabave vozi na invalid-

skim kolicima ili elektromobilu. Zbog toga su sve moje simpatije na strani autića za invalide.

Pre neki dan jedna takva naprava je punom brzinom uletela u radnju sa pićem i slatkišima, a rezultat je bila poplava pića i krš napravljen od keksa, dok su dve debele dame prestrašenih lica razlupanih o vetrobran sa nevericom zurile u delo svog auta. Njihov pas je ležao zaglavljn ispod kočnice. Stvarnost ponekad prevazilazi i najbujniju maštu.

Glavna tema svih ovdašnjih razgovora je ili sneg, ili incident sa ribicama. Stanari staračkog doma skloni su raznim teorijama zavere, a ponekad i najblesavijim optužbama. Na primer, neki su u vreme zločina u blizini akvarijuma videli gospođu Altje...

Činjenica da se njena soba nalazi upravo u tom hodniku i da bi, ako ne prođe pored akvarijuma, morala u sobu da ulazi kroz prozor, čini se da nikom nije smetala. Tako je gospođa Altje, ubogi miš koji nema više od četrdeset kilograma, koja se ne usuđuje nikog da pogleda u oči i koja nikad ni mrava ne bi namerno zgazila, u očima nekih postala surovi ubica čak sedam akvarijumskih ribica.

Posle policijske posete upravnica je sazvala sastanak, sa namerom da donekle „ublaži opšti strah”. Obavestila nas je da će svaka soba na drugom spratu biti „forme radi” detaljno pregledana. Kao da se izvršilac dela može otkriti po mrvama koje ostavlja iza sebe. Niko se pri tom nije usudio da upita sa kojim to pravom Uprava pretresa sobe ljudi koji nisu optuženi. Niko se nije usudio da postavi takvo pitanje, pa čak ni ja. Nisam imao petlju.

Međutim, tokom ispijanja kafe mnogo se šaputalo o mogućnosti da se pretresu sve sobe na drugom spratu. I to je sve praćeno odmahivanjem glave: „Oh, pa da!”

Hendrik Hrun
TAJNI DNEVNIK HENDRIKA HRUNA

Za izdavača
Dijana Dereta

Izvršni urednik
Anja Marković

Lektura
Nevena Županjac

Korektura
Dijana Stojanović

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-096-1

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2016.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.112.5-31

ХРУН, Хендрик

Tajni dnevnik Hendrika Hruna / Hendrik Hrun ;
prevod Slobodan Damnjanović. – 1. Deretino izd. –
Beograd : Dereta, 2016 (Beograd : Dereta). – 340 str. ; 21
cm. – (Biblioteka "Dereta vam predstavlja ---")

Prevod dela: Pogingen iets van het leven te maken: Het
geheime dagboek van Hendrik Groen, 83 1/4 jaar /
Hendrik Groen. – Pravo ime autora: Peter de Smet. –
Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-096-1

COBISS.SR-ID 225546508